

Miljöbilssituationen i Halmstad

6 stjärnor av 10 möjliga

-

En granskning av Gröna Bilister

Juni 2006

Inledning

Växthuseffekten skenar, med snabba klimatförändringar och allt våldsammare väder som följd. En huvudanledning till Sveriges bidrag av den ökande växthuseffekten är att trafikens utsläpp fortsätter att öka, medan andra sektors utsläpp har stagnerat eller börjat minska.

EU har två konkreta mål med bäring på transporter med personbil:

- 1) Använd mängd förnyelsebara drivmedel ska 2010 uppgå till minst 5,75 procent av den totala marknaden för drivmedel.
- 2) Det genomsnittliga utsläppet av fossil koldioxid från personbilar ska 2010 vara max 120 g/km.

Varje land har ett ansvar att leva upp till målen och målen bör också gälla för det lokala miljöarbetet. Riksdag och regering har slagit fast att ansvaret också gäller sektorsvis, med målet att trafikens koldioxidutsläpp år 2010 ska vara tillbaka på 1990 års nivå, för att långsiktigt minska. De totala utsläppen av fossil koldioxid i Halmstad har ökat med 6 procent från 1990 till 2000, varav industrin dock står för huvuddelen av ökningen.

Bilismen är tongivande också för andra utsläpp av miljö- och hälsoskadliga ämnen, som resulterar i bland annat allergier, cancer och bullerrelaterad stress. Transporter är den största enskilda källan till flera miljö- och hälsofarliga utsläpp i åtskilliga av landets kommuner. Trafiken är dessutom ofta huvudorsak till att kommunen inte klarar fastställda miljö kvalitetsnormer för bland annat cancerframkallande partiklar. Utifrån detta står det klart att en minskad och miljövänligare bilism bör vara en viktig samhälls prioritering, i linje med Gröna Bilisters arbete.

Gröna Bilister granskar vilket ansvar kommuner tar för att minska bilismens miljö- och hälsopåverkan, kombinerat med en granskning av andra tongivande aktörer inom kommunen. Granskningen tjänar som vägledning för de lokala aktörer som vill bidra aktivt till ett bättre lokalt miljöarbete inom bilismområdet.

Kommunala mål

Kommunala mål för trafikens miljöpåverkan innebär inte i sig någon miljöförbättring – det är praktisk handling som räknas och som Gröna Bilister betygsätter. Vi presenterar ändå de relevanta kommunala målen, eftersom de har betydelse för:

- Medborgare som kan begära att målen uppfylls.
- Miljöengagerade politiker och tjänstemän som kan hänvisa till antagna mål för att driva igenom en miljöriktig trafikpolitik.
- Oppositionspolitiker som kan bevaka att den politiska majoriteten uppfyller avgivna löften och politiskt beslutade åtgärder.
- Journalister som kan kritiskt granska om beslutade mål uppfylls.

Ekokommun

I augusti 1994 blev Halmstad ekokommun, efter beslut i kommunfullmäktige. I beslutet i augusti 1994 ingick de övergripande inriktningsmålen att ”Halmstad skall systematiskt arbeta för att bli ett hållbart samhälle” samt att ”Halmstad skall i all sin verksamhet praktisera och sprida kretsloppstänkandet”. Dessutom antogs de ”fyra systemvillkoren”:

1. Ämnen från jordskorpan får inte systematiskt öka i naturen
2. Ämnen från samhällets produktion får inte systematiskt öka i naturen
3. Det fysiska underlaget för naturens kretslopp och mångfald får inte systematiskt utarmas
4. Effektiv och rättvis resursomsättning¹

Miljömål

Kommunen har ”översatt” de nationella miljömålen till lokala. Inom grönare bilism är följande miljömål mest relevanta:

- Av den totala drivmedelsförbrukningen för kommunens ägda eller leasade fordon, maskiner och arbetsredskap ska andelen alternativa drivmedel såsom biobränslen, naturgas eller el utgöra minst 20 %. Effektivaste teknik ur miljö- och hälsosynpunkt ska kontinuerligt eftersträvas. Senast år 2007.
- Kommunen skall verka för att lokalt producerad biogas på minst 2 GWh/år ska levereras till tankstation för bio- och naturgas. Senast år 2007.
- Kommunen ska genom t ex upphandling och inköp av transportrelaterade tjänster verka för en utveckling av mer miljöanpassade transportsätt.

¹

<http://www.halmstad.se/prod/halmstad/agenda21/dalis2.nsf/vyPublicerade/70F5575785EB704AC1256D820032CF4A?OpenDocument>

- Minska tjänsteresor med egen bil med minst 25 % jämfört med 2003 för att öka andelen miljöanpassade resor. (Siffran för år 2003: 480 km/anställd.) Detta innebär att minskningen till år 2005 är 27,5 %.²
- Att t.o.m. 2005 minska utsläppen av CO2 från mätbilarna med 33 % med utgångspunkt från 2001. Målet är uppnått. CO2-utsläppen har minskat med 48 % sedan 2001.³
- Utsläppen av miljöskadliga ämnen från bilkörning skall minska med 10 % på två år

Transportmål

Kommunen har antagit ett antal transportmål som direkt berör grön bilism:

- Kommunens bensin- och dieseldrivna fordon och arbetsredskap skall drivas med bränsle med inblandning av minst 15 % etanol eller annat förnybart drivmedel. Inom 3 år. Ansvarig: servicenämnden.
- Nya fordon som köps in till kommunen skall drivas med biobränsle eller el då så är praktiskt möjligt. Kontinuerligt.⁴

Inköpsmål

Kommunen har beslutat att ”Vid upphandling skall miljöhänsyn väga minst lika tungt som pris och kvalitet”. Målet anges som ”ej uppfyllt”, med motivering ”Målet kan inte uppfyllas på grund av att lagen om offentlig upphandling inte tillåter att miljöhänsyn väger lika tungt som pris och kvalitet vid utvärdering av anbud.”⁵

LIP och KLIMP

Kommunen har fått statligt lokalt investeringsbidrag, LIP, för flera miljö- och klimatprojekt, bl.a. för anläggning av en tankstation för biogas och stöd vid inköp av fordon som kan drivas med gas. Bidraget för inköp av gasfordon löper efter beviljad förläning från Naturvårdsverket till och med juli 2006 (se vidare nedan).

Kommunen har sökt, men ej beviljats, nationellt Klimp-bidrag (Klimatinvesteringsbidrag), bl.a. för biogasproduktion för fordonsdrift på Plönninge Lantbruksskola.⁶

²<http://www.halmstad.se/prod/halmstad/agenda21/miljomal.nsf/8c00f70a7f5b41cec1257069003a948e/4366dfca925de6c9c12570fc002c19a7!OpenDocument>

³<http://www.halmstad.se/prod/halmstad/agenda21/miljomal.nsf/8c00f70a7f5b41cec1257069003a948e/3044752b42735567c125710200573f5d!OpenDocument>

⁴<http://www.halmstad.se/prod/halmstad/agenda21/dalis2.nsf/vyPublicerade/7DAD8A78294602ADC1256C5D004019A8?OpenDocument>

⁵<http://www.halmstad.se/prod/halmstad/agenda21/dalis2.nsf/vyPublicerade/6DC61C6C442AFCCBC1256D5D004B7BB6?OpenDocument>

⁶ http://www.naturvardsverket.se/dokument/hallbar/invprog/klimp/pdf/ansokan2006/Halmstad_2006.pdf

Övriga dokument

En resepolicy ska tas fram senast år 2007.

Halmstad kommuns bilinnehav

Kommunens eget bilinnehav är av stor betydelse för bilismens totala miljöpåverkan i kommunen, bl.a. för att:

- Kommunen kan vara föregångare i inköp av miljöbilar och då stimulera den lokala bilhandeln att ta hem och marknadsföra dessa bilar.
- Kommunen köper tillräckliga volymer bilar för att komma förbi ”hönan och ägget situationen”; privatpersoner kan tvingas avstå från att t.ex. köpa en etanolbil därför att det lokalt saknas tankmöjligheter, men kommunen kan med sina fordon stimulera fram att det etableras sådana tankmöjligheter.
- Kommunen serverar normalt sett sina bilar föredömligt, innebärande att det efter ett par år kommer ut miljöbilar i gott skick på andrahandsmarknaden.

Kommunen äger cirka 400 fordon, varav 10 miljöbilar. Av dessa är fem gasdrivna, tre drivs med etanol och två är av elhybridtyp. Därutöver finns några få gasdrivna lastbilar och eldrivna parkfordon.⁷ Miljöbilsandelen är därmed bland Sveriges lägsta.

Förmånsbilar är normalt sett onödigt stora och motorstarka och körs onödigt mycket. Därför är det beklagligt att kommunen har två förmånsbilar, båda Volvo bensindrivna V70. Inga särskilda miljökrav ställs på förmånsbilarna.

Upphandlingskrav transporttjänster

Genom att ställa miljörelaterade krav när kommunen upphandlar transporter, kan kommunen till en mycket låg kostnad stimulera fram en positiv utveckling. Då t.ex. färdtjänst och skolskjuts vanligen körs av taxibolag, får kraven dessutom effekter på sektorer som kommunen normalt sett inte påverkar. Miljöeffekten blir dessutom stor, eftersom en taxibil i runda tal motsvarar tio privatbilar vad gäller körsträcka och utsläpp.

Kommunen följer idag i stort samma fordonskrav som den regionala trafikhuvudmannen Hallandstrafiken ställer för anropsstyrd trafik, vilket inte innebär några krav på förnybara drivmedel⁸.

Halmstads kommun upphandlar nu 150-175 fordon fördelat på konventionella fordon för en period på två år med option på ett års förlängning och miljöfordon för en period på ett år med option på ett års förlängning. Kommunen har för avsikt att teckna avtal på ett fordon per fordonsklass i gruppen konventionella fordon och på ett antal fordon i gruppen miljöfordon. Kommunen anger att ”Sannolikt kommer miljöalternativet att prioriteras där så är

7

<http://www.halmstad.se/prod/halmstad/agenda21/miljomal.nsf/0f9171ee4e012c30c125706c00321036/a1e516f6a8a4935dc125702d00333093!OpenDocument>

⁸ Se <http://www.hlt.se/>.

möjligt”. Anbudsgivarens fordon får poäng efter kvalitet och avräkning på utsläpp av fossil koldioxid där g/km räknas fram och jämförs med ideeltalet 100 (0 för miljöfordon) och multipliceras med 0,4 (detta för att få fram ett tal som har rätt viktning mot övriga poängsatta krav). Ett utsläpp med 159 g/km ger då följande avräkning: $(159-100) \times 0,4 = 23,6$.

För bensindrivna fordon och dieselfordon i klass 1-5 gäller att de skall vara av minst miljöklass 2005. I klass 6-7 gäller att bensindrivna fordon och dieselfordon bör vara av minst miljöklass 2005. Med miljöfordon avses fordon drivna av alternativa bränslen samt bensin och dieselfordon som uppfyller vägverkets definition. Följande skall vara uppfyllt:

Om en personbil är utrustad med teknik för drift endast med bensin, eller är utrustad med teknik för drift endast med diesel, får, enligt uppgift i vägtrafikregistret, utsläppet av koldioxid vid blandad körning inte överstiga 120 gram per kilometer. För minibuss gäller 125 gram per kilometer.⁹

Utbildning

Genom att lära ut sparsam körning, Ecodriving, kan kommunerna minska sina kostnader för fordonsbränsle, samtidigt som utsläppen minskar och transportererna går något snabbare.

Halmstad har genomfört utbildningar i sparsam körning för sin personal sedan 1998. Under 2006 års första fem månader har 37 personer anmält sig eller kört Ecodriving för personbil och ett antal från Renhållningsbolaget kört Heavy Ecodriving. Fler körningar planeras till hösten.

I Grön Trafikskola, diplomerad av Gröna Bilister i samarbete med Sveriges Trafikskolors Riksförbund, lär man sig ett mer miljöanpassat körmönster, bl.a. med Ecodriving och en miljödriven helhetssyn på transporter.¹⁰ I Halmstad finns en grön trafikskola, Activ Trafic.

Stimulans till medborgarna

För att få hög utväxling på det kommunala miljöbilsarbetet, är det helt centralt att medborgarna också engageras, eftersom större delen av de bilar som finns i kommunen ägs av kommunmedborgare eller företag som är verksamma i kommunen.

Kommunfullmäktige beslutade i april 2004 att miljöfordon beviljas gratis parkering i kommunen. Tillståndet, som gäller under fyra timmar, kan sökas av personer folkbokförda i Halmstads kommun och ger avgiftsfri parkering på samtliga parkeringsplatser i kommunal regi. Tillståndet löper under två år. 169 p-tillstånd för miljöbilar är i dagsläget utfärdade (1 juni 2006). I ansökningshandlingen intygas hur stor andel bränsle som används om fordonet körs på etanol eller gas. Det sker dock ingen uppföljning om detta faktiskt efterföljs.¹¹

För att stimulera en övergång från bensin och diesel till biogas delfinansierar kommunen merkostnaden vid anskaffningen av gasdrivna fordon, med 30-50 procent jämfört med

⁹ http://files.opic.com/upphfiler/1123300/1123367_332735.pdf.

¹⁰ Läs mer om Gröna Trafikskolor på www.grontrafikskola.se.

¹¹ <http://www.signform.com/se/halmstad>

motsvarande fordon som drivs med bensin eller diesel. Bidrag med 30 procent kan ges till privatpersoner och vinstdrivande företag, 50 procent till offentliga verksamheter. Sista ansökningsdag är den 31 juli 2006.¹²

Studier har visat att man i medeltal minskar sitt bilåkande med ungefär 50 procent när man går med i en bilpool, och en bilpoolsbil ersätter mellan åtta och tolv privatägda bilar.¹³ I Halmstad finns Halmstads bilpool ekonomisk förening, som år 2000 fick kommunens miljöpris. Bilpoolen har idag två bilar, varav ingen miljöbil.¹⁴

Medborgarna stimuleras också av kommunen genom återkommande information om miljöfordon, liksom allmän information om hur man kan minska miljöpåverkan från sitt bilkörande. Kommunen samverkar med E.On om information om gasfordon, bl.a. med informationsmöten för samtliga bilförsäljare i kommunen, en folder om fördelarna med gasfordon och riktade informationsinsatser mot presumtiva kunder.

Tankställen och bränslekrav

För att miljöbilen som kan tankas på förnybara bränslen ska ge någon faktisk miljövinst, är det givetvis nödvändigt att den inte tankas med bensin eller diesel – etanol- (flexifuel), gas- (bifuel) och RME-fordon erbjuder alla denna möjlighet, med borttappat miljönytta som följd. Kommuner kan aktivt medverka till att tankställen etableras, dels genom att själva stå för ett tillräckligt underlag för att något bensinbolag ska erbjuda sig att sälja bränslet (gäller vanligen etanol), dels genom att själv tillverka bränslet (gäller vanligen biogas).

Den 1 februari 2002 invigdes Halmstads första tankstation för biogas, efter ett samarbete mellan kommunen och E.On, och med delvis statlig finansiering. Tankstationen ligger vid Karl Ivarssons gata, nära E6:an. Försök att använda biogas från Västra strandens reningsverk har inte varit lyckade, och kommunen har därefter sökt Klimp-bidrag för lokalt producerad biogas vid Plönninge Lantbruksskola utanför Halmstad.¹⁵ Ansökan avslogs.

Det finns två tankställen för etanol E85, hos OKQ8 och Statoil.

Kommunen kräver, i likhet med Örebro kommun, en successivt ökande andel biobränsle i bensin och diesel. Kommunens bensin- och dieseldrivna fordon ska år 2008 drivas med bränsle med inblandning av minst 15 procent etanol eller annat förnybart drivmedel.

Bilförsäljning

För att kommuninvånarna ska kunna ta miljöbilsansvar är det av stor betydelse att det går att köpa miljöbil inom den egna kommunen eller i grannkommunerna – endast få är beredda att åka långa sträckor för att köpa en miljövänligare bil. Där bilarna finns, är det också av stor betydelse att de faktiskt finns inne, kan provköras och finns med i den lokala bilhandelns marknadsföring. På denna punkt har Gröna Bilister funnit mycket stora skillnader mellan olika generalagenters och återförsäljares inställning och motivation.

¹² http://www.lip.halmstad.se/images/bidragsinfo_blankett4.pdf

¹³ Se t.ex. <http://www.bilpool.se/index.jsp>.

¹⁴ <http://www.halmstadsbilpool.se/>

¹⁵ <http://www.lip.halmstad.se/tankstation.asp>

I Halmstad finns flertalet större bilmärken representerade. Gasfordon kan köpas hos bl.a. Opel, Volkswagen och Volvo, etanolbilar hos Ford, Saab och Volvo och hybridbilar hos Toyota. Återförsäljarna rapporterar om ett kraftigt ökande intresse och flera av dem har flera månaders väntetid på miljöbilar.

Slutsatser och rekommendationer

Halmstads miljöbilsarbete är ett av de mest ojämna Gröna Bilister har granskat, med stimulans till medborgarna i absolut Sverigeledning samtidigt som kommunens eget bilinnehav lämnar mycket övrigt att önska. Kommunen får betyget 6 av maximala 10 för sitt arbete som miljöbilskommun. Det som är särskilt berömvärt är:

- Delfinansiering vid inköp av biogasfordon.
- Gratis parkering för miljöbilar på alla kommunala p-platser.
- Lokala tankställen för biogas och etanol, delvis tack vare kommunens engagemang.
- Krav på högre andel förnybara drivmedel i bensin och diesel.
- Relativt bred utbildning i sparsam körning för kommunanställda.
- Utförlig och återkommande information till medborgarna om miljöbilar.
- Tillgång till bilpool via Halmstads Bilpool.

Gröna Bilister presenterar sex huvudsakliga rekommendationer till kommunen:

- 1) Fasa ut bensin- och dieselbilen till förmån för bilar drivna med förnybara bränslen; den pågående fordonsupphandlingen är inte tillräckligt styrande.
- 2) Avveckla förmånsbilarna – bilar är inte en naturlig förmån i en ekokommun.
- 3) Kräv snarast att skolskjuts, färdtjänst och andra inköpta transporter ska köras med förnybara drivmedel – Hallandstrafikens miljökrav är för svaga.
- 4) Villkora gratis parkering för miljöbilar, så att det endast gäller de som faktiskt kör på det avsedda förnybara drivmedlet (och inte på bensin).
- 5) Verka för lokal produktion av biogas inom kommunen, med ett andra tankställe.
- 6) Systematisera utbildningen i sparsam körning; idag utbildas de som är mest angelägna, inte de som ger störst nytta för kommunen.

Denna rapport är framtagen av Gröna Bilister, baserad på enkätsvar från Halmstad kommun. För ytterligare information: Kontakta Mattias Goldmann, mattias.goldmann@gronabilister.se.

Se även www.gronabilister.se.